

Nr 77.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till bestämmelser angående rätt till pension för viss personal vid Svartälvs järnväg; given Stockholms slott den 17 februari 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Anders Örne.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 februari 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Örne anför:

Sedan Svartälvs järnvägsaktiebolag försatts i konkurs samt bolagets järnväg, den s. k. Svartälvs järnväg i Örebro län, för vars anläggning Kungl. Maj:t beviljat ett statslån, å exekutiv auktion den 23 mars 1910 inropats av riksgäldskontoret för statens räkning, förordnade Kungl. Maj:t den 29 april 1910, att berörda järnväg skulle tillsvidare och intill dess

Statens
förvärvande
av Svartälvs
järnväg.

annorlunda kunde bliva av Kungl. Maj:t bestämt genom järnvägsstyrelsens försorg förvaltas på enklaste och billigaste sätt utan ändring i den vid järnvägen anställda personalens ställning samt att dittills för järnvägen gällande taxor och reglementen fortfarande skulle äga tillämpning å densamma. Vidare anbefalldes Kungl. Maj:t styrelsen att söka införskaffa anbud å arrende eller köp av järnvägen samt att, därest anbud avgåves, till Kungl. Maj:t inkomma med desamma jämte förslag till kontrakt för sådant arrende eller köp. Skulle dylikt anbud icke kunna erhållas, hade styrelsen att därom göra anmälan, på det Kungl. Maj:t kunde bliva i tillfälle att taga under övervägande, huruvida järnvägen borde nedläggas och dess tillhörigheter realiseras.

Möjlighet att på antagliga villkor försälja eller utarrendera järnvägen har emellertid icke yppat sig, utan trafikeras densamma fortfarande av statens järnvägar.

Den vid Svartälvs järnväg fast anställda personalen, som vid statens övertagande av järnvägen övergick i statens tjänst, uppgick till 14 man. Sedan en befattningshavare under år 1921 avlidit, utgör personalen alltså 13 man, varav 7 vid banavdelningen, 2 vid maskinavdelningen och 4 vid trafikavdelningen. Av dessa befattningshavare äro endast 2 delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa. Orsaken till att ej flera av befattningshavarna fått sina pensionsförhållanden ordnade torde vara, att då bolaget år 1905 ingick såsom medlem i enskilda järnvägarnas pensionskassa, de flesta befattningshavarna uppnått en jämförelsevis hög levnadsålder och på grund härav avgifterna till pensionskassan skulle varit allt för betungande.

För att i någon mån ersätta pensionskassans fördelar hade bolaget redan år 1899 anskaffat personliga sparbanksböcker, å vilka befattningshavarna månatligen insatte en viss procent av sin avlöning. Från och med den 1 januari 1913 hava statens järnvägar bidragit härtill med ett belopp varierande mellan 5 kronor och 6 kronor 50 öre per månad och sparbanksbok.

Samtidigt med antagande av förslag till lag angående tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk godkände 1920 års riksdag (skrivelse nr 245) av Kungl. Maj:t i proposition nr 313 framlagt förslag till bestämmelser angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst. Ifrågavarande bestämmelser, som avsågo personal, vilken icke var underkastad de för statens järnvägars tjänstemän gällande pensionsstadganden, utfärdades av Kungl. Maj:t genom brev den 4 juni 1920.

År 1920 utfärdade bestämmelser angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst.

Rätt till pension av statens järnvägars medel enligt dessa bestämmelser tillkommer bland andra dels, enligt 1 § a), tjänstemän, vilka förut varit anställda vid vissa angivna och av staten övertagna enskilda järnvägar och såsom delägare kvarstå i enskilda järnvägarnas pensionskassa eller andra understödsföreningar, dels ock, enligt 1 § c), vissa namngivna tjänstemän, vilka förut varit anställda vid närmare angivna enskilda järnvägar och icke tillhöra någon pensionsanstalt. I 1 § a) avsedd befattningshavare äger att efter avskedstagandet, utöver honom från vederbörande enskilda pensionsanstalt tillkommande pension, erhålla fyllnads-pension från statens järnvägar till det belopp, varmed pensionen från pensionsanstalten, till den del densamma icke kan anses täckas av de utav tjänstemannen erlagda pensionsavgifter, må understiga, vad han enligt den nya pensionslagen skulle hava uppburit i pension, därest nämnda lag varit för honom gällande och hänsyn tagits allenast till den del av tjänstepensionen, som enligt 26 § av samma lag betraktas som statspension (2 §). — Tjänsteman, som avses i 1 § c), äger att efter avskedstagandet erhålla pension från statens järnvägar till belopp motsvarande vad han enligt den nya pensionslagen skulle hava uppburit i pension, därest nämnda lag varit för honom gällande och hänsyn tagits allenast till den del av tjänstepensionen, som enligt 26 § av samma lag betraktas såsom statspension (4 §).

I fråga om skyldighet för i förenämnda bestämmelser avsedd personal att avgå från tjänsten skall, i den mån ej gällande pensionsreglementen m. m. annorledes föreskriva, i tillämpliga delar gälla stadgandena i den nya pensionslagen (5 §).

Ifrågavarande bestämmelser äga emellertid icke tillämpning å personal vid Svartälvs järnväg.

Sistnämnda personals pensionsfråga blev år 1921 föremål för riksdagens behandling genom en i andra kammaren väckt motion, nr 107.

Motionärerna framhöllo däri bland annat, att då flera av tjänstemännen vid Svartälvs järnväg nått en ålder, som för övriga tjänstemän vid statens järnvägar vore föreskriven för avgång ur tjänst, men då deras å ovan omförmälda sparbanksböcker insatta besparingar icke vore av den beskaffenhet att enbart kunna ersätta pension eller hålla nöden borta från dessa tjänstemäns hem på ålders dagar, ett ingripande från statsmakternas sida syntes nödvändigt. Motionärerna erinrade vidare om ovan omförmälda den 4 juni 1920 utfärdade bestämmelser angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar och bandelar övergått i statens järnvägars tjänst, samt framhöllo, att personalen vid Svartälvs järnväg syntes stå i samma förhållande till staten som de i 1 § c) av nämnda bestämmelser omförmälda tjänstemän.

Då pensionering av personalen vid Svartälvs järnväg syntes kunna ske efter sistnämnda grunder, hemställde motionärerna, att riksdagen måtte

Motion vid
1921 års
riksdag om
pensionering
av personalen
vid Svartälvs
järnväg.

besluta tillerkänna ifrågakvarande personal samma pension av statsmedel, som tillkomme den i berörda bestämmelser avsedda personalen.

Yttranden
över
motionen.

På bankoutskottets anhållan anbefalldes statskontoret avgiva utlåtande i ärendet, och överlämnade nämnda ämbetsverk över motionen inhämtat yttrande av järnvägsstyrelsen.

a) Järnvägs-
styrelsen.

I sitt yttrande erinrade styrelsen om den särställning, Svartälvs järnväg intoge bland enskilda järnvägar, som förvärvats för statsverkets räkning, i det att den icke såsom övriga av staten inköpta järnvägar ingått såsom en del i statsbanenätet, utan förvaltades och alltjämt drevs såsom om den vore en enskild järnväg. I överensstämmelse med föreskrifterna i förberörda kungl. brev den 29 april 1910 vore personalens anställnings- och avlöningsvillkor i stort sett lika med dem, som vore gällande för personal med anställning vid en med järnvägen jämförlig enskild bana. Efter att hava lämnat en uppgift å beloppen av personalens till följd av ovan omförmälda insättningar förefintliga tillgodohavanden i sparbank anförde styrelsen:

»Med hänsyn till att de medel, som sålunda hopsparas och som till största delen uppkomma genom insättningar av avdrag å personalens löner, måste beräknas icke komma att räcka till för vederbörande att leva på efter deras avgång ur järnvägens tjänst samt icke tillnärmelsevis motsvara kapitalvärdet av de pensioner, som tillkomma förutvarande befattningshavare vid andra av staten inköpta järnvägar, anser styrelsen det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att ifrågakvarande personal vid Svartälvs järnväg tillerkännes rätt att erhålla pension av statsmedel efter i huvudsak samma grunder, som äro fastställda i 4 § i kungl. brevet den 4 juni 1920 angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst. Därest sådan pensionsrätt tillerkännes personalen, komma givetvis de genom järnvägens försorg hittills verkställda månatliga insättningarna av medel i sparbank för de i förteckningen upptagna befattningshavarna att upphöra. Dessa borde under nyssnämnda förutsättning egentligen vara skyldiga att återbära de belopp, varmed järnvägen lämnat bidrag till insättningarna, men med hänsyn till att dessa belopp äro jämförelsevis små vill styrelsen för sin del icke påkalla, att sådan återbäringskyldighet stadgas såsom villkor för pensionsrättens åtnjutande. Däremot anser styrelsen, att i blivande bestämmelser i ämnet bör inrymmas ett stadgande, på grund varav styrelsen må kunna, därest vid driftsinskränkning vid järnvägen så prövas erforderligt, entlediga befattningshavare vid banan och bevilja honom pension, innan vederbörande uppnått den för motsvarande befattningshavare vid statens järnvägar i gällande pensionslag föreskrivna pensionsålder, vilken pension i dylikt fall skulle, i enlighet med de i § 23 mom. b) av pensionslagen angivna grunder för bestämmande av avkortad pension, beräknas så, att densamma motsvarar beloppet av hel statspension, minskad med $\frac{1}{120}$ av statspensionsunderlaget för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger 30.

Vad beträffar ovanbemälda befattningshavare, som äro delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa, synes följdriktigheten fordra, att rätt till fyllnads-pension enligt de i 2 § i förenämnda kungl. brev angivna grunder tillerkännes dem och att därvid befogenhet lämnas styrelsen att entlediga dem före pensionsålderns uppnående på sätt här ovan föreslagits beträffande den övriga personalen.»

Under hänvisning till järnvägsstyrelsens yttrande anförde statskontoret för egen del följande:

b) Statskontoret.

»Enligt statskontorets mening kan det ifrågasättas, huruvida skäl förefinnas att, på sätt järnvägsstyrelsen synes vilja förorda, låta ifrågavarande personal få jämte åtnjutande av pension av statsmedel behålla till kapital och ränta allt vad under tjänstetiden av järnvägens medel avsatts för dess pensionering. Det vill nämligen synas statskontoret, som om härigenom denna personal skulle bliva i jämförelse med personal vid andra av staten övertagna järnvägar särskilt gynnad; och anser statskontoret därför böra ifrågasättas, att såsom villkor för åtnjutande av den föreslagna pensionsförmånen må stadgas, att vad av den för vederbörandes räkning i sparbank inestående behållning, som härflutit från bidrag av Svartälvs järnväg, må tillföras statens järnvägars medel, från vilka pensioneringen skall bestridas.»

Bankoutskottet anförde (utlåtande nr 42, punkt 2:o), att även om det finge anses billigt, att åtgärder vidtoges för beredande åt den vid Svartälvs järnväg anställda personalen av mera tillfredsställande förhållanden i pensionshänseende, det för frågans bedömande likväl syntes nödvändigt att erhålla en närmare utredning angående villkoren för genomförande av en sådan förbättring av personalens pensionsförhållanden. I varje fall funne utskottet i likhet med statskontoret det kunna ifrågasättas, huruvida skäl förefunnas att, på sätt järnvägsstyrelsen föreslagit, låta personalen jämte åtnjutande av pension av statsmedel jämväl behålla vad av järnvägens medel under tjänstetiden avsatts för personalens räkning. Då utskottet alltså hölle före, att den föreliggande frågan först borde i vanlig ordning underställas Kungl. Maj:ts prövning, ansåge sig utskottet böra avstyrka bifall till motionen.

Bankoutskottets utlåtande.

I enlighet med utskottets hemställan blev motionen sedermera av riksdagen avslagen.

Riksdagens beslut.

I skrivelse den 18 oktober 1921 har järnvägsstyrelsen i anslutning till vad bankoutskottet i ännu anført och med hänvisning till sitt förut omförmälda yttrande till Kungl. Maj:ts prövning hänskjutit frågan om beredande av rätt till pension av statsmedel för Svartälvs järnvägs personal. Styrelsen anför därvid följande:

Framställningar till Kungl. Maj:ts om pensionering av personalen vid Svartälvs järnväg.
a) Järnvägsstyrelsen.

»Senast i skrivelse den 22 december 1914 har styrelsen gjort anmälan beträffande förvaltningen i enlighet med Kungl. Maj:ts brev den 29 april 1910 av Svartälvs järnväg. I denna skrivelse meddelades, att styrelsen, i likhet med vad den vid föregående tillfällen anmält, funne tidpunkten för vidtagande av åtgärder

för införskaffande av anbud å arrende eller köp av järnvägen ännu icke vara inne, då bättre villkor syntes kunna erhållas, om järnvägen vid utbudandet kunde visas vara i gott skick och bära sina driftkostnader, varjämte hänvisades till ett av styrelsen samtidigt till fullmäktige i riksgäldskontoret avgivet yttrande angående vissa av statsrevisorerna framställda anmärkningar, i vilket yttrande styrelsen uttalat, bland annat, att någon utsikt icke förefunnes att för den närmaste framtiden få järnvägen försäld eller utarrenderad på för statsverket skäligen villkor.

Med hänsyn därtill att utgifterna för driften av järnvägen på grund av förhållanden, som uppkommit till följd av världskriget, under vart och ett av åren 1918, 1919 och 1920 överstigit och fortfarande överstiga inkomsterna därav — för de nämnda tre åren utgjorde förlusterna tillhopa 81,609 kronor och för år 1921 har förlusten beräknats uppgå till omkring 55,000 kronor, allt inberäknat avsättning till förnyelsefond för banan — har styrelsen numera kommit till den uppfattningen, att man måste för en längre framtid helt och hållet uppgiva tanken på att kunna få järnvägen försäld eller utarrenderad på antagliga villkor.

I syfte att nedbringa utgifterna för driften å banan hava under de senare åren vidtagits, bland annat, avsevärda tågindragningar. För det närvarande uppehålls trafiken å järnvägen endast under fyra dagar i veckan samt å dessa dagar med allenast ett tåg i vardera riktningen. För att minska de för banan synnerligen betungande personalkostnaderna har nyligen väckts förslag om att i samband med ytterligare driftsinskränkningar å banan successivt och periodvis tvångspermittera personal vid densamma. Ett genomförande av detta förslag har emellertid visat sig vara knappast möjligt på grund av personalförhållandena vid banan. Härvid har det framstått såsom synnerligen angeläget, att frågan om personalens pensionering snarast möjligt vinner sin lösning och att därvid beträffande sådana befattningshavare, som icke äro delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa, styrelsen erhåller befogenhet att, därest vid driftsinskränkning vid järnvägen så provas erforderligt, entlediga befattningshavare vid banan med rätt till pension innan vederbörande uppnått pensionsåldern.

Därest en pensionering av personalen på sätt styrelsen tänkt sig kommer till stånd under år 1922, har styrelsen för avsikt att från och med den 1 juli 1922 avskeda sex befattningshavare, vilka anses obehövligen för banans drift. Genom denna och övriga i samband därmed planerade åtgärder har styrelsen beräknat, att sådana besparingar i driftkostnaderna skulle kunna göras, att någon förlust sannolikt icke behöves uppstå vid banans drift.

I överensstämmelse med vad styrelsen uttalat i sitt ovan åberopade yttrande i ämnet håller styrelsen före, att de befattningshavare vid banan, som icke äro delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa, böra erhålla rätt till pension av statsmedel efter i huvudsak samma grunder, som äro fastställda i 4 § i brevet den 4 juni 1920 samt att rätt till fyllnadspension av statsmedel enligt de i 2 § i nämnda brev angivna grunder bör tillerkännas de två befattningshavare vid banan, som äro delägare i ovanberörda kassa. Styrelsen har låtit verkställa en beräkning av beloppen av de pensioner, respektive fyllnadspensioner, som efter ovan angivna grunder skulle tillkomma ifrågavarande befattningshavare, under förutsättning att vederbörande icke avgår ur tjänst, förrän stadgad pensionsålder uppnåtts. Dessa belopp framgå av nedanstående tablå, vilken tillika innefattar uppgift å den del av vederbörandes tillgodohavande i sparbank, som motsvarar vad av järnvägens medel för hans räkning insatts under tjänstetiden.

Befattning.	Namn.	Född.	Anställd vid Svartälvs järnväg.	Arvode per år.	Ålderspension från enskilda järnvägarnas pensionskassa.	Beräknad pension resp. fyllnadspension vid uppnådd pensionsålder enligt av järnvägsstyrelsen föreslagna grunder.	Belopp, som av järnvägens medel in- satts för resp. be- fattningshavare i sparbank under tiden $\frac{1}{1}$ 1913— $\frac{30}{9}$ 1921.	Anmärkingar.
				Kr.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
<i>Banavdelningen.</i>								
Banvaktsförman	J. Blomberg	$\frac{14}{2}$ 1849	$\frac{1}{1}$ 1889	2,010	—	1,216	525	
Banvakt nr 2	C. Carlsson	$\frac{11}{1}$ 1866	$\frac{1}{1}$ 1889	2,010	—	1,096	525	
» nr 3	K. G. Johansson	$\frac{27}{10}$ 1863	$\frac{1}{1}$ 1898	2,010	—	1,096	525	
» nr 4	A. P. Lind	$\frac{2}{1}$ 1860	$\frac{1}{1}$ 1889	2,010	—	1,096	525	
» nr 5	S. Kling	$\frac{20}{6}$ 1893	$\frac{1}{7}$ 1918	1,650	{ 1,155 fr. o. m. $\frac{1}{9}$ 1956 }	403	—	
» nr 6	K. E. Eriksson	$\frac{18}{3}$ 1873	$\frac{1}{10}$ 1897	2,010	—	1,096	525	
» nr 7	G. Nilsson	$\frac{7}{12}$ 1861	$\frac{1}{1}$ 1889	2,010	—	1,096	525	
<i>Maskinavdelningen.</i>								
Lokomotiveldare	K. G. Hammar	$\frac{9}{2}$ 1863	$\frac{1}{1}$ 1891	2,450	—	1,216	630	
Packmästare	A. Karlsson	$\frac{23}{3}$ 1878	$\frac{1}{7}$ 1906	2,200	—	1,280	525	Pensionen beräknad efter det för konduktör gällande tjänstepensionsunderlag.
<i>Trafikavdelningen.</i>								
Stationsinspektör	J. Nilsson	$\frac{22}{12}$ 1880	$\frac{1}{1}$ 1904	4,260	{ 3,579 fr. o. m. $\frac{1}{1}$ 1944 }	309	—	Fyllnadspensionen beräknad efter det för stationsinspektör av klass 4 A gällande tjänstepensionsunderlag.
Stationsmästare	G. Hall	$\frac{21}{6}$ 1863	$\frac{1}{1}$ 1889	2,900	—	1,624	577.50	Pensionen beräknad efter det för stationsmästare å 6 kl. station gällande tjänstepensionsunderlag.
»	I. Blomgren	$\frac{18}{11}$ 1858	$\frac{1}{1}$ 1889	2,600	—	1,280	577.50	Pensionen beräknad efter det för stationsmästare å 7 kl. station gällande tjänstepensionsunderlag.
Konduktör	K. E. Palmqvist	$\frac{22}{9}$ 1863	$\frac{1}{11}$ 1889	2,450	—	1,280	525	

Såväl statskontoret som bankoutskottet har ansett skäl icke förefinnas att låta personalen jämte åtnjutande av pension av statsmedel behålla vad sålunda av järnvägens medel avsatts för personalens räkning.

Styrelsen vill med anledning härav uttala, att styrelsen icke har något att erinra mot att såsom villkor för åtnjutande av den föreslagna pensionsförmånen stadgas, att ifrågakarande behållning skall tillföras den gren av statsförvaltningen, med vars medel pensioneringen skall bestridas.

I detta sammanhang tillåter sig styrelsen, under framhållande dels att inköpet av järnvägen för statens räkning skedde genom riksgäldskontorets försorg och i syfte att tillgodose helt andra statsintressen än de av styrelsen företrädde, dels ock att järnvägen aldrig blivit införlivad med statens järnvägar, föreslå, att kostnaderna för ifrågakarande pensionering skola bestridas icke med statens järnvägars medel, såsom statskontoret föreslagit, utan med allmänna indragningsstatens medel.»

Med stöd av det anförda hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen godkänna ett styrelsens skrivelse bilagt förslag till bestämmelser angående pension av statsmedel för Svartälvs järnvägs personal.

Under förutsättning att denna fråga ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med styrelsens förslag hemställer styrelsen tillika, att Kungl. Maj:t måtte i samband med utfärdande av bestämmelser rörande personalens pensionering förordna, att vad av järnvägens medel insatts i sparbank för personalens räkning under tjänstetiden skall tillföras den gren av statsförvaltningen, med vars medel pensioneringen skall bestridas.

b) Svenska
järnvägs-
mannaför-
bundet.

Jämväl Svenska järnvägsmannaförbundets styrelse har i en den 22 juni 1921 dagtecknad skrift gjort framställning om vidtagande av åtgärder för ordnande av pensionsfrågan för ifrågakarande personal.

Kommunikationsverkens
lönekommitté.

Över berörda framställningar har kommunikationsverkens lönekommitté den 10 november 1921 avgivit infortrat utlåtande samt därvid anfört:

»Av den vid Svartälvs järnväg fast anställda personalen, inalles 13 befattningshavare, hava sju varit anställda i järnvägens tjänst sedan dess öppnande för trafik år 1889. Även de övriga kunna, med undantag av en, samtliga räkna ett anseeligt antal tjänstår i ifrågakarande järnvägs tjänst.

Kommittén delar järnvägsstyrelsens uppfattning, att frågan om pensionering genom statens försorg av den vid Svartälvs järnväg anställda personalen bör snarast möjligt vinna sin lösning, och detta så mycket hellre, som järnvägsstyrelsen, enligt vad framgår av dess förevarande framställning i ärendet, har för avsikt, att, därest densamma vinner bifall, pensionera sex befattningshavare och indraga de av dem innehavda befattningarna redan den 1 juli 1922, varigenom den förenkling i driften å banan kunde genomföras, som styrelsen funnit nöd-

vändig för undvikande av det numera årligen återkommande underskottet i järnvägens driftsbudget.

Av här ifrågavarande befattningshavare äro tvenne delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa. Beträffande de övriga, som icke tillhöra någon pensionskassa, har annan åtgärd icke vidtagits till tryggande av deras försörjning på ålderdomen än att jämlikt bestämmelse i de av Svartälvs järnväg med personalen avslutade och sedermera av statens järnvägar efter övertagandet förnyade anställningskontrakten vederbörande befattningshavare förpliktigats att månatligen av lönen avstå visst belopp för insättning å sparbanksbok. Dessa insättningar hava dock från och med ingången av år 1913 till hälften bestritts av järnvägens trafikmedel. Med hänsyn härtill finner kommittén skäligt, att ifrågavarande personal, vilken genom banans övertagande av staten inträtt i statens tjänst, kommer i åtnjutande av ungefär enahanda förmåner i pensionshänseende, som i motsvarande fall tillerkänts befattningshavare vid andra av staten inköpta enskilda järnvägar och bandelar.

Aberopande vad kommittén anfört i sitt den 29 januari 1920 avgivna betänkande angående tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken (sidd. 95—104) får kommittén uttala, att den icke funnit anledning till erinran mot järnvägsstyrelsens föreliggande förslag till bestämmelser i förevarande hänseende. Dessa bestämmelser ansluta sig ock till de i överensstämmelse med kommitténs förslag i nämnda betänkande avfattade stadgandena i 2 och 4 §§ i Kungl. Maj:ts brev den 4 juni 1920 angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst.

Vad särskilt angår dispositionen av de förut nämnda, av järnvägens medel sedan 1913 års början gjorda månatliga avsättningarna till personalens åldersförsörjning, har kommittén — i likhet med vad statskontoret ifrågasatt i sitt utlåtande till bankoutsnittet vid 1921 års riksdag samt järnvägsstyrelsen nu föreslagit — ansett, att vederbörande befattningshavare böra för åtnjutande av pension av statsmedel avstå vad sålunda av järnvägens medel blivit insatt å vederbörande befattningshavares sparbanksbok för nyss omförmälda ändamål.

Då Svartälvs järnväg intager en särställning bland de av statsverket förvärvade enskilda järnvägarna, i det att den icke ingått som en del i statsbanenätet utan förvaltas och drives av järnvägsstyrelsen såsom om den vore en enskild järnväg, finner kommittén sig kunna biträda järnvägsstyrelsens mening, att kostnaderna för personalens pensionering icke lämpligen böra belasta statens järnvägar.

Det skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke merbemälda kostnader borde bäras av riksgäldskontoret, på vars föranstaltande järnvägen blivit inköpt för statsverkets räkning. Kommittén, som emellertid icke funnit tillräckliga skäl för ett sådant förfaringssätt föreligga, får för sin del föreslå, att pensionerna i fråga må beviljas att utgå å allmänna indragningsstaten. Dock synes det lämpligt att för bedömandet av järnvägsföretagets ekonomiska ställning riksgäldskontoret meddelas uppgift å de kostnader, som statsverket genom denna pensionering kan komma att i fortsättningen få vidkännas på grund av järnvägens övertagande.»

Statskontoret har i utlåtande den 30 november 1921 icke funnit Statskontoret.
anledning till erinran mot vad järnvägsstyrelsen i ärendet anfört och

föreslagit annat än i fråga om sättet för gäldande av de ifrågasatta pensionerna, och anför statskontoret härutinnan följande:

»Järnvägsstyrelsen föreslår, att personalen vid Svartälvs järnväg skall tillförsäkras rätt att vid avsked ur järnvägens tjänst erhålla pension från allmänna indragningsstaten. Detta skulle för närvarande innebära, att kostnaden för den del av personalen, som på grund av driftinskränkningar blivit eller med det snaraste blir överflödig och som järnvägsstyrelsen därför önskar avskeda, kommer att överflyttas från Svartälvs järnvägs trafikmedel till statsmedlen. En sådan åtgärd till förbättrande av ifrågavarande järnvägs ekonomi synes statskontoret alldeles förkastlig. I stället synes det statskontoret själfallet att, då Svartälvs järnväg förvaltas såsom ett särskilt företag, den också bör bestrida samtliga omkostnader, jämväl personalens pensionering. Ett motsatt förfarande skulle komma att helt förrycka den bild av järnvägens bärighet och ekonomi i övrigt, som dess räkenskaper framvisade. Huru enligt statskontorets förmenande bör förfaras, därest inkomsterna vid ifrågavarande järnväg icke skulle förslå till gäldande av de med dess drift förenade utgifterna, framgår av statskontorets utlåtande den 5 november 1921 angående av järnvägsstyrelsen gjord framställning om täckande av driftförlust vid sagda järnväg».

Med stöd av vad sålunda blivit anfört hemställer statskontoret, att i det förslag till bestämmelser angående rätt till pension för Svartälvs järnvägs personal, som Kungl. Maj:t kan vilja underställa riksdagen, ifrågakommande pensioner måtte föreslås skola utgå av sagda järnvägs medel.

Riksräken-
skapsverket.

Slutligen har riksräkenskapsverket i utlåtande den 10 februari 1922 erinrat om att ämbetsverket i sitt den 23 november 1921 avgivna yttrande angående av järnvägsstyrelsen gjord framställning om täckande av driftförlust å Svartälvs järnväg betonat angelägenheten av, att nämnda järnväg i ekonomiskt hänseende betraktades såsom ett i förhållande till statens järnvägar avskilt företag. Enligt ämbetsverkets mening borde Svartälvs järnväg även i förhållande till statsverket i övrigt behandlas såsom ett ekonomiskt fristående företag. Att ifråga om gäldande av pensioner till företagets personal göra ett undantag från denna grundsats ansåge riksräkenskapsverket vara ur redovisningssynpunkt synnerligen olämpligt. Ämbetsverket ville därför föreslå, att pensionerna bestredes av Svartälvs järnvägs medel. De belopp, som av Svartälvs järnvägs medel avsatts till personalens ålderdomsförsörjning, ansåge riksräkenskapsverket böra tagas i anspråk för gäldande av pensionerna. I den mån dessa belopp samt företagets inkomster icke försloge till pensionernas gäldande, borde dessa, enligt riksräkenskapsverkets mening, i överensstämmelse med vad ämbetsverket föreslagit beträffande övriga utgifter för Svartälvs järnväg tillsvidare förskotteras av statens järnvägar.

Oaktat de åtgärder, som, enligt vad järnvägsstyrelsen meddelat, på senare tid vidtagits för att minska driftkostnaderna vid Svartälvs järnväg, är driftresultatet fortfarande sådant, att det synes uteslutet att kunna erhålla ett för staten något så när antagligt anbud å köp eller arrende av järnvägen. Man torde alltså få räkna med att driften av järnvägen tills vidare måste ombesörjas av statens järnvägar. För att emellertid söka ytterligare nedbringa driftkostnaderna har järnvägsstyrelsen nu antytt sin avsikt att, givetvis med iakttagande av i gällande anställningskontrakt stadgad uppsägningstid, avskeda de befattningshavare, som anses för framtiden obehövligen för järnvägens drift. Innan en dylik åtgärd vidtages, synes emellertid rättvisa och billighet kräva, att personalens pensionsförhållanden ordnas på ett mera tillfredsställande sätt än som för närvarande är fallet, helst genom förberörda kungl. brev den 4 juni 1920 av riksdagen godkända bestämmelser meddelats om rätt till pension för likställda befattningshavare vid andra av staten övertagna enskilda järnvägar. Av vad i frågan förekommit vid 1921 års riksdag framgår ock, att riksdagen icke ställt sig avvisande mot en pensionering av Svartälvs järnvägs personal utan endast velat avvakta ett av Kungl. Maj:t efter vederbörlig utredning framlagt förslag i ämnet, innan riksdagen fattade sitt beslut.

Departements-
chefen.

Det av järnvägsstyrelsen i sådant hänseende framlagda förslaget, vilket nära ansluter sig till de i brevet den 4 juni 1920 meddelade bestämmelserna, har icke givit mig anledning till erinran annat än beträffande frågan, med vilka medel kostnaderna för pensioneringen skola bestridas. Att låta pensionerna utgå av allmänna indragningsstaten kan jag ej tillstyrka. Då Svartälvs järnväg förvaltas såsom ett särskilt företag, synas samtliga av järnvägens drivande föranledda omkostnader bära redovisas å detta företag. Jag ansluter mig därför till den av statskontoret och riksräkenskapsverket uttalade mening, att kostnaderna för personalens pensionering bära gäldas av järnvägen, varvid för ändamålet även bära tagas i anspråk vad av järnvägens medel insatts å sparbank för personalens räkning.

Beträffande frågan om huru skall förfaras vid uppkommande driftförlust å järnvägen må omnämnas, att i det av myndigheterna omfördämda ärendet angående täckande av sådan förlust under åren 1918—1920 Kungl. Maj:t den 16 december 1921, på förslag av riksräkenskapsverket, jämte det statskontoret anbefallts att till järnvägsstyrelsen för täckande delvis av berörda förlust återleverera tidigare inlevererat överskott för järnvägen, förklarar, att återstoden av förlusten, 28,328 kronor, skulle av styrelsen tillsvidare bokföras såsom av statens järnvägar ut-

givet förskott. Därvid förutsattes, att frågan om det slutliga täckandet av denna förlust skulle anstå något år, tills ytterligare erfarenhet vunnits beträffande möjligheten att få järnvägen att bära sig eller lämna någon nettovinst, som kunde användas till förlustens täckande. I överensstämmelse med det sålunda meddelade beslutet torde eventuellt uppkommande driftförlust för järnvägen jämväl från ingången av år 1921 böra tillvidare av statens järnvägars medel förskjutas, och lärer, om ändring till det bättre i järnvägens ekonomiska förhållanden ej inträffar, på särskild framställning av järnvägsstyrelsen få bero, vilka åtgärder framdeles skola vidtagas för förlustens täckande.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna det vid statsrådsprotokollet fogade förslag till bestämmelser angående rätt till pension för personal vid Svartälvs järnväg, som vid statens övertagande av nämnda järnväg övergått i statens tjänst.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

Bilaga.

Förslag

till

bestämmelser angående rätt till pension för personal vid Svartälvs järnväg, som vid statens övertagande av nämnda järnväg övergått i statens tjänst.

1 §.

Rätt till pension av Svartälvs järnvägs medel tillkommer enligt dessa bestämmelser nedan angivna befattningshavare, som vid Svartälvs järnvägs övertagande av staten övergått i dess tjänst, nämligen

a) stationsinspektoren Johan Nilsson och banvakten Gustaf Samuel Kling, vilka såsom delägare kvarstå i enskilda järnvägarnas pensionskassa;

b) banvaktsförmannen Johan Blomberg, banvakterna Carl Carlsson, Karl Gustaf Johansson, Anders Petter Lind, Karl Edvard Eriksson och Gustaf Nilsson, lokomotiveldaren Karl Gustaf Hammar, packmästaren Axel Karlsson, stationsmästarna Israel Blomgren och Gustaf Hall samt konduktören Karl Elof Palmqvist, vilka icke äro delägare i någon pensionskassa.

2 §.

Befattningshavare, som omförmäles i 1 § a), äger att efter avskedstagandet, utöver honom från enskilda järnvägarnas pensionskassa tillkommande pension, erhålla fyllnadspension av Svartälvs järnvägs medel till det belopp, varmed pensionen från kassan, till den del densamma icke kan anses täckas av de utav befattningshavaren erlagda pensionsavgifter, må understiga, vad han enligt lagen angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skulle hava uppburit i pension, därest nämnda lag varit för honom gällande och hänsyn tagits allenast till den del av tjänstepensionen, som enligt 26 § av samma lag betraktas såsom statspension.

Det ankommer på järnvägsstyrelsen att bestämma huru stor del av pensionen från vederbörande enskilda pensionsanstalt, som icke kan anses täckas av de utav befattningshavaren erlagda pensionsavgifterna.

3 §.

Befattningshavare, som omförmäles i 1 § b), äger att efter avgång ur tjänsten erhålla pension av Svartälvs järnvägs medel till belopp motsvarande vad han enligt lagen angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skulle hava uppburit i pension, därest nämnda lag varit för honom gällande och hänsyn tagits allenast till den del av tjänstepensionen, som enligt 26 § av samma lag betraktas såsom statspension.

För åtnjutande av denna förmån skall vederbörande vara skyldig att avstå den del av sitt tillgodohavande i sparbänk, som motsvarar vad av järnvägens medel för hans räkning insatts under tjänstetiden.

4 §.

I fråga om skyldighet för befattningshavare, som avses i 1 § av förevarande bestämmelser, att avgå från tjänsten skall, i den mån ej för honom gällande reglemente för enskild pensionsanstalt annorledes föreskriver, i tillämpliga delar gälla vad i sådant hänseende stadgas uti lagen angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk; dock att för befattningshavare, som omförmälas i 1 § b), skyldighet att avgå från tjänsten mot åtnjutande av pension inträder jämväl då järnvägsstyrelsen i och för driftsinskränkning vid järnvägen finner erforderligt entlediga dylik befattningshavare, innan han uppnått den för motsvarande befattningshavare vid statens järnvägar föreskrivna pensionsålder.

Uppgår för sålunda entledigad befattningshavare antalet tjänstår vid järnvägen icke till 30, utgår till honom *avkortad* pension, vars belopp skall bestämmas i enlighet med de i 23 § mom. b) av nyssnämnda lag angivna grunder för beräkning av avkortad statspension.